

Tijdschrift van de heemkundekring
NICOLAUS POPPELIUS
van Ravels, Weelde en Poppel

Eerste jaargang - Verschijnt driemaandelijks

HEEMKUNDEKRING NICOLAUS POPPELIUS V.Z.W.

Postadres en Museum: Torenstraat 12, 2381 Weelde

Rekeningnummer: 733-3522204-67

Abonnement: Leden: 300 frank, Niet-Leden binnen Ravels, Weelde, Poppel: 350 frank, Niet-Leden buiten Ravels, Weelde, Poppel: 400 frank, Steunabonnement: 500 frank.

BESTUUR:

Voorzitter: L.Woestenburg, Beatrijs van Nazarethlaan 2, 2382 Poppel	656993
Secretaris: R.Verheyen, Welvaartstraat 14, 2300 Turnhout	421839
Penningmeester: W.Paulussen, Kapelweg 108, 2300 Turnhout	423664
Leden:A.Luyten, Berkenlaan 91, 2380 Ravels	658346
J.Nooyens, Overbroek 15B, 2382 Poppel	658636
L.Schats, Kruisstraat 80, 5502 JH Veldhoven (NL)	040/2545774
F.Slegers, Steenweg op Weelde 60, 2382 Poppel	655751
P.Van Baelen, Weeldestraat 35, 2381 Weelde	655161
L.van den Berk, Mierdsedijk 111, 2382 Poppel	656954
A.Van Gils, Klein Ravels 109, 2380 Ravels	655258
M.Venneeren, De Meerkens 10, 2382 Poppel	658838
M.Vloemans, Turnhoutseweg 2, 2381 Weelde	655156

REDACTIELEDEN:

W.Paulussen, Kapelweg 108, 2300 Turnhout L.Schats,
Kruisstraat 80, 5502 JH Veldhoven (Nederland) F.Slegers,
Steenweg op Weelde 60, 2382 Poppel R.Verheyen,
Welvaartstraat 14, 2300 Turnhout M.Venneeren, De
Meerkens 10, 2382 Poppel L.Woestenburg, Beatrijslaan
van Nazarethlaan 2, 2382 Poppel

REDACTIEADRES:

M.Venneeren, De Meerkens **10**, 2382 Poppel

VOORRADIGE PUBLICATIES:

De Drie van het Noorden: 200 frank
Ravels in Lief en Leed: 400 frank

Ontwerp omslag: ARTI-LINE Beerse
ISBN: D/1996/4081/1

Inhoudsopgave

1. Hoe ontstond de familienaam Van Hees te Weelde?	blz.33
2. Het geslacht Buycx	blz.34
3. Biografie van de Heilige Nicolaus Poppelius	blz.36
4. Beestachtig bloedvergieten te Ravels	blz.42
5. Jaarschriften, liedjes en gedichten uit Ravels	blz.42
6. Herkent U ze nog? Oude schoolfoto's van Poppel	blz.47
7. Een gralleuvelgroep uit de IJzertijd te Ravels	blz.50
8. Koning Boudewijn bezocht de St.-Isidorushoeve te Poppel (1956)	blz.56
9. Inwoners van Poppel die in 1666 het kosterskoren of keutergeld betaalden	blz.58
10. Gemeentefinanciën te Ravels anno 1900	blz.64

Hoe ontstond de familienaam Van Hees te Weelde?

door Willem Paulussen

Hees is een veel voorkomende plaatsnaam. In Limburg ligt het dorp Hees en in Hoogstraten ligt "De Hees". In Kasterlee lagen vroeger de gehuchten Groter Hees en Kleiner Hees, nu heten ze Grootrees en Kleinrees. In Poppel is de Heesdijk gekend. De familienaam Van Hees kan op meerdere plaatsen ontstaan zijn. In Weelde komt deze familienaam eerst rond 1700 voor en hier is het geen oude naam. Oorspronkelijk heette dat geslacht *Cornelissen*. In 1640 woonden er te Weelde zes gezinshoofden met dezelfde naam en voornaam: Jan Cornelissen.

1. Jan Cornelissen gehuwd met Maria Adriaan Willems.
2. Jan Cornelissen uit Poppel, gehuwd met Arnolda Jan Rieberghs.
3. Jan Cornelissen uit Poppel, gehuwd met Margareta Smeyers.
4. Jan Cornelissen gehuwd met Maria Nicolaus Coomans.
5. Jan Cornelissen uit Poppel, gehuwd met Cornelia Lambert Van der Aa.
6. Jan Cornelissen uit Ravels, gehuwd met Maria Adriaan Martens.

Dit laatste echtpaar huwde te Weelde op 3 november 1641 en op 30 januari 1649 werd hun zoon geboren die weer Jan Cornelissen heette. Hoe bleef men toch onderscheid maken? De laatst genoemde Jan Cornelissen huwde te Weelde op 24 april 1674 met Joanna Cornelius Antonissen. Bij het doopsel van hun eerste kind op 30 december 1674 werden de ouders Joannes Cornelissen en Joanna Cornelis genoemd. Bij het doopsel van het tweede kind Adrianus op 2 maart 1677 werden de ouders genoemd: Jan van Jan Cornelissen Petri en Joanna Cornelius Antonissen. Het derde kind Maria, gedoopt te Weelde op 25 januari 1678 werd Maria Van den Heesdijck genoemd. De twee volgende kinderen hadden als familienaam "Heesdijck". Op 17 juni 1688 werd de zoon Wouter gedoopt en ingeschreven als Wouter Heysdijck.

Vermoedelijk woonde het gezin op het achterste deel van de Hegge, inlopend op de Poppelse Heesdijck. In 1695 werd nog alleen de naam "Hees" ingeschreven in de parochieregisters en zo duikt in 1701 voor de eerste maal de naam "*Van Hees*" op. In 1708 schreef men zowel "Hees" als "Van Hees". Na 1708 bleef de naam Van Hees onveranderd voortbestaan, van "Cornelissen" en "Heesdijck" werd niet meer gesproken. Bij zijn huwelijk te Weelde op 16 december 1714 heet Wouter Heysdijck Walterus Van Hees.

Het geslacht Buycx

door Willem Paulussen

(Vervolg van het vorige nummer blz.26)

Deze drie dochters en de moeder stierven aan pest de eerste week van oktober 1637. Op 12 december 1628 verkocht Petrus Buycx aan Willem Jan Van Liempde een stede met huis en hof aan de Meir te Weelde. Vermoedelijk stierf Petrus Buycx omstreeks 1630, want toen was er sprake van de erfscheiding en deling van twee boerderijen te Weelde. Meester Daniël, "Heer in Baerle onder den Hertog", beviel een stede op het Laar te Weelde. Een andere stede gelegen aan het Geeneinde kwam toe aan "Jan soone Peter Buycx". De pest maaide te Weelde vele mensenlevens weg tussen 1634 en 1637. Maria Buycx en haar man Gaspar Moerlants werden er het slachtoffer van, respectievelijk op 10 oktober 1635 en op 26 oktober 1635.

Daniël Petrus Buycx

Daniël Buycx was te Weelde geboren omstreeks 1590, als zoon van Petrus Buycx, schout van Weelde. Hij studeerde rechten en van 1621 tot 1627 was hij notaris te Weelde. Hij huwde in 1621 te Alphen Maria Joanna Bunsaerts en uit dit echtpaar werden te Weelde geboren: Jan op 8 september 1622, Jan op 6 november 1624, Elisabeth op 22 november 1625. Echtgenote en kinderen zijn jong overleden. Daniël Buycx hertrouwde te Baarle-Hertog op 1 april 1627 met Angela Petri Cruysants. In oktober 1627 was hij nog burgemeester van Weelde, maar hij verhuisde omstreeks die tijd naar Baarle-Hertog. Tussen 1628 en 1639 werden daar zes kinderen geboren: Elisabeth, Catharina, Petrus, Cornelia, Theresia en Petrus.

Van 1628 tot 1657 was hij notaris te Baarle-Hertog en terzelfdertijd schout van Gilze en Rijen in Noord-Brabant. De minuten van zijn notariaat worden bewaard in het Algemeen Rijksarchief te Antwerpen. Hij ging een derde huwelijk aan te Baarle-Hertog op 16 juni 1652 met Maria **De Wael** en uit deze echt werd de zoon Philippus geboren op 22 maart 1653. Op 23 maart 1631 kocht Meester Daniël een deel van een stede met het huis "*aen den Dijck te Poppel*". Op 24 november 1650 verkocht hij een stede "*tot Weelde*". Bij de dood van zijn vader had Daniël een stede geërfd op het Laar te Weelde. Die stede werd enkele jaren na zijn dood, in 1665, verkocht door zijn onmondige kinderen en door zijn dochter Catalijn met haar echtgenoot Antonius Aertsen. In Baarle-Hertog ligt langs de baan naar Weelde de "*Buycxse kuil*".

Philippus Daniël Buycx

Philippus werd te Baarle-Hertog geboren op 22 maart 1653 als zoon van notaris Daniël Buycx en Maria De Wael. Hij huwde op 16 mei 1674 te Baarle-Hertog Maria Totten en het echtpaar vestigde zich te Weelde. Maria Totten overleed te Weelde op 2 januari 1679 en werd in de kerk begraven. Philippus hertrouwde te Weelde op 3 september 1680 met Cornelia Adriani Sprangers uit Baarle-Hertog of Minderhout. Philippus overleed te Weelde op 7 mei 1694 en zijn tweede echtgenote Cornelia overleed te Weelde op 22 mei 1698. Kinderen uit de twee huwelijken: 1. Wilhelmina, gedoopt te Weelde op 18 november 1676. Ze huwde te Weelde op 22 februari 1705 Nicolaus Segers uit Tilburg. 2. Joanna, gehuwd te Weelde op 16 november 1698 met Antonius Focquer. 3. Maria, gedoopt te Weelde op 20 november 1680, gehuwd met Cornelius Reyms (groot nageslacht). 4. Daniël, gedoopt te Weelde op 15 maart 1682 en gehuwd met Catharina Peter Dijckmans uit Arendonk. Ze verlieten Weelde op 30 april 1708 met een borgbrief. Met hem verdween de laatste naamdrager uit Weelde. Het zal nu 180 jaar duren vooraleer het geslacht Buycx opnieuw zijn intrede doet te Weelde. 5. Lucia Barbara, gedoopt te Weelde op 12 december 1683 en gehuwd met Jan Van Berendonk op 14 januari 1710. 6. Catharina, gedoopt te Weelde op 10 oktober 1685.

Adrianus Buycx

Als jongste zoon van Daneel Buycx werd hij te Weelde geboren in 1536. In 1576 verklaarde hij immers veertig jaar oud te zijn. In 1553 was hij ingeschreven aan de universiteit

van Leuven waar hij rechten studeerde. Hij was gehuwd met Engel Peter Schats uit Weelde. Toen de prelaat van Tongerlo in 1558 de hogere en middelbare jurisdictie over Ravels kocht, werden er meesters in de rechten aangesteld bij de dingbank of schepenbank. De lagere jurisdictie over deze grondheerlijkheid was van ouds in het bezit van de prelaat. Adrianus Buycx werd secretaris van de dingbank van Ravels. Met zijn lijfspreuk "*Spes mea Deus*" (Op God stel ik mijn hoop), begon hij zijn schepenboeken. Tot 1578 bleef hij secretaris van Ravels, want in dat jaar werd hij opgevolgd door Meester Van den Nieuwenhuysen. In 1581 moet hij zeker zijn overleden, want toen werd de nalatenschap verdeeld van Aert Schats, pastoor van Sint-Pieters-Lille. Zijn kinderen erfden, maar stonden onder het momberschap van zijn broer Jan Buycx. Vermoedelijk was hij de vader van Joannes Buycx, die Elisabeth Nobel huwde, een gezin dat de bakermat vormde van de stam Buycx te Breda.

Biografie van de Heilige Nicolaus Poppelius

door Marc Vermeeren

(Vervolg van het vorige nummer blz.32)

Donderdag 3 juli werden Vechel en Poppel, dank zij de voorspraak van enige vrienden naar de zolder van de Blauwe Toren overgebracht, waar de krijgsgevangenen zich reeds bevonden en het voedsel beter was dan in de kerker. De burgers Hessel Estius en Jordaen Vos werden op 5 juli vrijgelaten. Op zondag 6 juli werden de geestelijken op een mosselschuit naar Dordrecht gebracht, waar zij om 9 uur in de morgen aankwamen. De weinige kleren die de slachtoffers nog bezaten werden hun hier bijna volledig ontnomen. Op maandag 7 juli werden de slachtoffers naar Den Briel gevoerd. Hier volgden nieuwe mishandelingen. Aangaande Nicolaas Poppel getuigde op 3 december 1619 te Gorcum de priester Laurentius van Arsbergen, 63 jaar oud en ten tijde van de marteling organist in de parochiekerk te Gorcum, dat in Den Briel de martelaren hevig geslagen werden en dat Nicolaas Poppel toen tot de soldaten gezegd had: "*Sla maar, wij zijn door de vele wonden ongevoelig geworden*". Twee dagen lang werden de geestelijken nog geslagen, beschimpt, vernederd en gehoond. De aangezichten van de geestelijken waren zo bebloed dat ze nauwelijks nog herkenbaar waren.

In de nacht van woensdag 9 juli 1572 werden de Martelaren in de oude turfschuur van Te-Rugge opgehangen. Diezelfde nacht verschenen zij aan enkele burgers van Gorcum, o.a. aan Mathias Estius, de oom van Willem Estius. De lichamen werden in een nabijgelegen kuil geworpen, en werden pas in 1615 opgegraven. Schedels en beenderen werden toen bovengedaald en een groot deel werd in het geheim verzonden naar de Minderbroeders te Brussel. Later hebben vele kerken relikwieën verworven van de Martelaren van Gorcum. Onmiddellijk na de marteldood ontstond een geweldige devotie. Men schreef gedichten, men

bad 19 Onze Vaders, men vierde de 9e juli, men verspreidde hun beeltenissen en men organiseerde bedevaarten naar Den Briel, de plaats van de martelarij.

De Heilige Nicolaus Poppelius werd bijzonder vereerd in Weelde en Poppel. In Poppel prijkte de Martelaar op een schilderij in het kerkkoor (ondertussen verdwenen) en is hij nu nog te zien op een glasraam in de kerk. Te Weelde wordt zijn octaaf plechtig gevierd en men bouwde er in het gehucht de Hegge in 1897 een mooie kapel, ter ere van de Heilige.

3. De studiebeurs van Joannes Huybrechts Loemelanus.

Nicolaus studeerde te Leuven en genoot er van een studiebeurs gesticht door Joannes Huybrechts Loemelanus. Het lijkt ons interessant wat verder uit te weiden over Loemelanus en over de stichting die hij in het leven riep.

Beeld van de Heilige Nicolaus Poppelius, St.-Michielskerk Weelde, XIXe eeuw, h:157 cm.

Joannes Loemelanus werd omstreeks 1465 te Lommel geboren als zoon van Huybrecht en van Margareta Van Kersip. Hij liet zich inschrijven aan de Leuvense universiteit op 11 april 1483 en promoveerde er in de beide rechten in 1489. Aanvankelijk doceerde hij er de wijsbegeerte in de pedagogie "Het Vercken", maar later werd hij hoogleraar in de rechten. Loemelanus vervulde nog verschillende andere ambten. Zo was hij o.a. aartsdiaken van Famenne, raadsheer bij de Hoge Raad van Brabant, kanunnik van St.-Rombout te Mechelen, kanunnik van St.-Lambertus te Luik en kanunnik van de O.-L.-Vrouwekathedraal te Antwerpen. Later werd Loemelanus nog Apostolisch Nuntius en aartsdiaken van Antwerpen. Van 1503 tot 1532 was hij pastoor te Weelde. Daarbij was hij nog pastoor van St.-Amandus te Geel, maar hij verbleef waarschijnlijk weinig op deze plaatsen. Hij stelde immers vervangers aan om de eredienst te verzorgen. Loemelanus overleed op 17 oktober 1532 te Antwerpen. Het testament dat hij liet maken op 28 augustus 1529, bevatte 36 folio's en hieruit bleek welke enorme nalatenschap te verdelen was.

H. Nicolaas Poppelius

in de Kerk van St Michiel
TE WEELDE.

De H. Nicolaas Poppelius wordt er aanroepen tegen Hoofd. en Keelpijn, alle Kinderziekten en bijzonder tegen Breuken.

TER ZIJNER EERE

wordt elke maand van 't jaar eene H. Mis gezongen op den Donderdag na den 2den Zondag te 7 uur.

2. Een plechtige Oktaaf gehouden van den 9 Juli, Feestdag van den Heilige tot op 16 Juli. Gedurende de oktaaf de kie Mis te 6 uur. de 2de Mis te 7.30. 's. Avonds Lof te 8 uur. Na het Lof zegening der kinderen.

3. Op den Zondag der oktaaf : Plechtigheid van den Heilige Nicolaas : de HH. Missen te 5.30. te 7 en te 10 uur. 't Lof te 3 uur, onder het Lof sermoen. Na het Lof plechtige processie.

4. Een Broederschap van den H. Nic. Pop. is opgericht in de kerk van Weelde. De bijdrage is 2 fr. per jaar. Bij het overlijden van een lid wordt een H. Mis gezongen.

H. Nicolaas Poppelius. Glorie van uw geboortedorp. b. v. o.

H. NICOLAAS POPPELIUS

Heer. ontferm u onzer.
Christus, ontferm u onzer.
Christus, hoor ons.
Christus, verhoor ons.
God henielsche Vader, ontferm u onzer.
God Zoon, Verlosser der wereld, ontf. u onz. God H. Geest ontferm u onzer.
11. Drijvuldigheid, één God, ontferm u onzer. H. Maria, koningin der Martelaren, b. v. o. H. Martelaren van Gorcum, bid voor ons. H. Nicolaas Poppelius, bid voor ons.

Onderdanig aan uwe ouders,
Vlijtig en leerzaam,
Rein en ootmoedig,
beverig in uwe herderlijke bediening,
Leidsman en troost uwer parochianen,
Vurige aanbieder van het 1-1. Sacrament,
Brandend van liefde tot Jesus in 't Tabernakel,

": Kloeke verdediger van Christus en

-g(zijne Kerk,
• Geesel der ketters,
Standvastig in uw geloof,
Sterk in de vervolging,

† Martelaar van 't Heilig Sacrament.
Glorie van uw geboortedorp,
Toonbeeld der priesters,

!Luister der heiligen.
Getrouwe beschermer van die u aanroepen,

O
T
P

In dat testament is er sprake van een stichting van 10 studiebeurzen aan de Leuvense

universiteit, bestemd voor bloedverwanten en minder begoeden uit Weelde, Geel en Lommel. Van 1532 tot 1783 hebben studenten uit Weelde en Poppel kosteloos te Leuven verbleven om er hun studie te voltooien. Loemelanus maakte geen onderscheid tussen Weelde en Poppel, die samen de Vrijheid Weelde uitmaakten en tot in 1655 verenigd waren. Het testament van 28 augustus 1529 werd uit het Latijn vertaald door A. Van der Does de Willebois en hij publiceerde het in 1906 (zie bibliografie).

4. De zaligverklaring.

In 1619 werd te Rome het proces ingeleid dat moest leiden tot de zaligverklaring van de Martelaren van Gorcum. Er werden kerkelijke rechtbanken opgericht die belangrijke getuigenissen optekenden. Deze verklaringen werden voor een groot deel opgenomen in het boek: "*Congregatione Sacrorum Rituum sive Eminentissimo ac Reverendissimo D. Card. Arzolino, ... Rome, 1665*". Het zou ons te ver voeren om uit te weiden over al deze processen die hebben geleid tot de zaligverklaring. Een studie over die materie zou op zichzelf reeds genoeg stof opleveren voor een lijvig boek. Een overzicht van de processen vindt de belangstellende lezer ook terug in de "*Acta Sanctorum*" (zie bibliografie). Het waren vooral de Paters Minderbroeders die zich hebben ingezet voor de zaligverklaring die te Rome door Paus Clemens X werd uitgesproken op 14 november 1675.

De kosten van de zaligverklaring beliepen over de 30.000 Brabantse gulden en de heiligverklaring zou nog meer kosten. Men was verplicht steden en dorpen aan te zoeken om bij te dragen in de kostendekking van dit proces. In het kerkarchief van Weelde vinden we een brief terug van de Minderbroeders-Recolleuten uit Nederland en gericht "*Aen de wijze voorsieninghe Regerders ende catholijke inwoenders tot Poppel*", gedateerd 25 februari

1685. Het betreft hier een verzoek om bij te dragen in de onkosten van de zaligverklaring. Hoe deze brief in het kerkarchief van Weelde is terechtgekomen hebben we niet kunnen achterhalen. Evenmin weten we of Poppel of Weelde iets hebben bijgedragen. De inhoud van de brief luidt als volgt:

*" Verthoonen ootmoedelijck de paters van de provincie der Minderbroeders Recollecten in Nederlandt, hoe dat sij in den tijt van 40 iaeren hebben tot Roomen gesolliciteert de Canonizatie van de 19 Martelaers van Gorcom, voor het geloof gemartijriseert in 't iaer 1572 tot den Briel in Hollant, ende hoe dat nu in het iaer 1675 den 9 october sijne Heijlicheyt den Paus Clemens den X de selve heeft gebeatificeert ende saelich gedeclareert, ende toegelaeten de selve met den titel ende diensten der Saelighen te vereeren, totdat den dagh der Canonizatie, die naer 't toesegghen van sijne Heijlicheyt sal weesen binnen het tegenwoordigh iaer van Jubilé sal gecoomen sijn: maer mits tot noch toe de supplianten tot deesen eijnde met onspreeckelijcken arbeijdt de kosten beloopende verre oover de 30.000 brabantse guldens hebben alleen moeten beneerstighen ende besorghen, ende door verscheyde vrinden tot hunne becommernisse groete ghelden moeten laeten verschieten, ende mits oock daerenbooven nu ter occasie van de Beatificatie ende Canonizatie tot Roomen noch meerdere kosten sullen moeten geschieden, soo ist dat de supplianten gedwonghen worden tot alle steeden ende principaale plaetsen van dese provincie hunnen toevlucht te nemen, om tot verwoordinghe van een soo godtvruchtighe saecke noijt in dese Nederlanden gesien, eenighe subsidie ende hulpe uijt de gemeijne middelen te bekoomen ende sijn besonder betrouwen hebbende op alle godtvruchtighe herten van dese Catholijcke Gemeynte, **uijt dewelcke eenen van dese Saelighe Martelaers den Saelighen Nicolaus Poppelius tot groote eer ende voordeel der selve, sijne geboorte heeft bekoomen**, opdat alsoo den Almoegenden Godt in sijne saelighe dienaers mochte worden geloofd, sijne dienaers mochten onocanghen hun behoerlijcke eere ende diensten, ende dese godtvruchtighe Catholijcke gemeynte mochte door de verdiensten ende voorspraecke der selve altijt worden krachtelijck beschermt ende overvloedelijck gebedijt (Kerkarchief Weelde nr. 13).*

5. De Heiligverklaring.

Na de zaligverklaring werd te Rome het proces ingeleid dat moest leiden tot de heiligverklaring van de Martelaren van Gorcum. Onder Paus Pius DC had de heiligverklaring plaats op 29 juni 1867. De bulle der Heiligverklaring wordt bewaard in het Stadsarchief van Turnhout. Na de heiligverklaring werden te Weelde voorbereidingen getroffen voor grootse feestelijkheden. Het feest van de heiligverklaring vond te Weelde plaats op 16 september 1867. Hier volgt een verslag daarvan opgesteld door de Secretaris Jan Baptist De Bondt gedateerd 21 september 1867: *" Willende de schoone feest in deze gemeente gevierd, ter gelegenheid van de*

LOFLIED

ter ere van de H. NICOLAUS POPPELIUS

1

Nicolaés, vol betrouwen
Knielen wij eerbiedig neer
Om, door U in al ons lijden
Hulp te krijgen van de Heer.

REFREIN :

Nicolaés, onze beden
Klimmen op te uwer eer ;
Sla uw ogen naar beneden
Zie genadig op ons néer. bis

2

Bukken moest Ge voor de
Geuzen Haten Paus en Roomse leer
;
Maar ge gaaft uw bloed ten beste
Christus en zijn Kerk ter eer !

3

Martelaar van 't Tabernakel !
God alleen was het bekend Hoa
uw hart van liefde blaakte Voor
't geheimvol Sakrament !

4

Heil'ge Priester ! Goede Herder,
Door uw voorbeeld en uw vlijt,
Leiddet Ge uw beproefde schapen
Op de weg der Zaligheid.

5

Mogen wij voor 't goede strijden.
Strijden is op aarde ons lot,
Steeds indachtig uwe leuze :
Wel slaaft hij, die slaaft om God !"

heiligverklaring van Nicolaas Van Poppel, eenen van de 19 martelaren van Gorcum, welken in deze gemeente geboren is, vereeuwigen of in het geheugen bewaren, hebben wij hiervan het tegenwoordig Proces verbaal opgemaakt: te weten: Ten jaren 1867, op maandag den 16 september, was deze gemeente Weelde in volle feest. En geen wonder, men vierde er de plechtigheid der heiligverklaring van een harer kinderen: Nicolaus van Poppel (Poppelius) die in het jaar 1572 met 18 medegezellen zijn bloed voor de verdediging van het Roomsche Katholiek geloof vergoot. Drij dagen tevoren hadden twee Eerw. Paters Capucienen alhier eene missie geopend ter voorbereiding dezer plechtigheid. De vruchten hiervan kon men genoegzaam erkennen aan de diepe godsvrucht, die al de inwoners bezielde, en aan de buitengewoone toebereidsels ter verluistering van dit godsdienstig feest.

Inderdaad, nooit had men eene kempische gemeente schooner versierd gezien. Bijna al de huizen waren met groene festoenen, met bloemen doorwerkt, behangen. Overal zag men jaarschriften en zinnebeelden, toepasselijk op het feest tusschen nationale vlaggen, prijken. Zeven met smaak versierde praalbogen waren op de voornaamste uiteinden van het dorp opgerigt. Van de kapel tot aan de kerk toe had men op den ganschen doortocht der parochie fraai versierde boomkens geplant. Dit alles leverde met de talloze van alle kanten toegevloede volksmenigte een treffend gezicht op. Om 9 uren deed zijn Em. de Kardinaal, aartsbisschop van Mechelen, zijne intrede in de gemeente. Hij stapte bij den heer Burgemeester af en werd door de geestelijkheid en de plaatselijke overheden ontvangen. Vandaar begaf zich de stoet naar de kapel, waar het beeld van den Heilige door Z.em. werd gewijd. Hierna stelde de processie zich in orde, om zich naar de kerk te begeven.

Zij was als volgt samengesteld: vooraan de verschillende broederschappen met hun vaandels, onder welke men de banieren der naburige gemeenten Poppel, Ravels en Baarle Hertog bemerkte. Daarna eene welbezette choeur, welke de litanie van alle heiligen zong. Vervolgens kwam een schaar in 't rood geklede jongenskens, opgevolgd door eene tweede schaar in het wit geklede meisjes, welken allen een bouquet in de hand droegen. Na het beeld van den Heilige, omgeven van twaalf zilveren lanteernen, volgde een 40tal geestelijken, waaronder de hoogw. Heer Boogaerts, vicaris generaal, de weleerw. heeren dekens van Turnhout en Alphen en andere uit de naburige gemeenten. Eindelijk Z.Em. de Kardinaal welke in een zilveren Kasken de relikwien van de martelaars van Gorkum droeg.

Om 10 uren trad de talrijke en indrukwekkende stoet de rijkversierde kerk binnen. Het beeld werd onder eenen van rood fluwelen troon geplaatst, tusschen vier vergulde lusters. Onmiddellijk hierop begon de solemnele hoogmis door den hoogw. heer Bogaerts vicaris generaal. Tijdens dezelve was Z.Em. onder een prachtig verhemelte gezeten; zijnde hoogw. beklom na de mis den preekstoel en wenschte de parochianen in eenige wel gepaste woorden geluk over den grooten schat, welken zij heden binnen hunne gemeenten hadden ontvangen. Na het eeren der relikwien begaf men zich naar de Pastorij alwaar een prachtig feestmaal aan Zijne Em. aan de geestelijkheid en aan de plaatselijke overheden door den eerw. heer pastoor werd aangeboden. Onder dit feestmaal kwamen de koorzangers van Ravels en Weelde eenige fraaye choeurs uitvoeren. Om 4 uren wendt het pontificale lof door zijne Em. de kardinaal gezongen. Onder hetzelfde deed den Eerw. Heer Govers, pastoor van het gasthuis te Turnhout een treffend sermoon hetwelk vele der talrijke aanhoorders tot tranen toe bewoog. Des avonds werd er een prachtig vuurwerk afgestoken en eene algemene illuminatie bekroonde dit heuglijk feest. Bijzonder menen wij hier melding te moeten maken van de versiering en verlichting der woningen van Mr. Wouters burgemeester en van den eerw. heer pastoor, waar men fraai geschilderde transparanten aantrof verbeeldende de martelie van

den Heilige tot Hij de martelkroon ontvangt in den Hemel. Om deze feest te helpen opluisteren heeft de gemeenteraad alhier in zijne zitting van 4 augustus 1867 een som van 1000 francs uit de gemeentekas Daarenboven hebben de Eerwaarde Geestelijken gestemd Heeren Pastoor en onderpastoor ieder vergezeld van eenen der schepenen, zich begeven ten huizen der inwoonders om in te zamelen hunne vrijwillige giften tot bijdrage dier feest, welke opbrengst op ongeveer 500 francs kan worden berekend Dank aan den iever der parochianen, dank aan de krachtige medewerking van het gemeentebestuur en van den Eerw. heer pastoor, mag men met regt zeggen dat het feest van maandag wezentlijk schoon was en lang in het geheugen der inwoonders van Weelde zal voortleven."

Na de heiligverklaring werd een altaar ter ere van Nicolaus Poppelius opgericht in de rechter kruisbeuk van de St.-Michielskerk te Weelde. In 1897 werd de kapel gebouwd in de Hegge, en daarheen werd het beeld overgebracht dat door Kardinaal Sterckx op 16 september 1867 was gewijd, aangezien de St.-Michielskerk ondertussen een nieuw beeld, gemaakt door beeldhouwer Daems van Turnhout, had verworven (zie foto blz.37)

13 I < C 0 L A S E P O P P E L .

De Heilige Nicolaus Poppelius (Laforet 1867)

Sinds het einde van de vorige eeuw werd de feestdag van de Heilige Nicolaus Poppelius met een plechtig octaaf gevierd. Op de zondag onder het octaaf maakte de processie een kleine omloop in de dorpskom. Behalve de sacramentsprocessie en de processie met het feest van de kerk had Weelde dus nog een derde processie, hoewel die niet officieel toegestaan was, maar volgens pastoor Jacobs "door de gewoonte wettiglijk ingesteld". In het kapelletje in de Hegge kwamen de geburen onder het octaaf 's avonds om halfnegen samen om een rozenkrans te bidden en een loflied te zingen. In 1900 werd het Broederschap van de Heilige Nicolaus Poppelius, dat door Paus Leo mi was toegestaan, canoniek opgericht in de Weeldse St.-Michielskerk. (Wordt vervolgd)

Beestachtig bloedvergieten te Ravels

door Willem Paulussen

In de zestiende eeuw voerden de Staten van Holland een verwoede strijd tegen een Spaanse legermacht, die een groot deel van Europa in haar macht had. Wanneer de soldij niet tijdig werd uitgekeerd, sloegen de soldaten aan het plunderen. In onze gewesten waren onze voorvaders daarvan vooral het slachtoffer tussen 1572 en 1582. In het boek "Twaalf eeuwen Gompel" vonden we een nota geschreven door de toenmalige pastoor Steven Tsjongen. Hij schreef het volgende in een parochieregister:

"... in 1578 hadden roovers uut den Staten leger (Hollanders) te Balen veel beesten gehaelt; die van Balen, van Mol, Deschel ende Arendonck hebben hen naer gevolcht mer hebben 24 augusti bij Raevels de nierlage gehad, alsodatter van Balen is doot gebleven 10, van Arendonck 6, Deschel 2 ende van Mol 5". Dit moet in Ravels een ontzettende gebeurtenis geweest zijn, want er vielen 23 onschuldige slachtoffers.

Jaarschriften, liedjes en gedichten uit Ravels

Onlangs bezorgde Maria Raeymaekers uit Dessel ons een bundel jaarschriften, gedichten en liedjes uit Ravels die zoals uit de aantekeningen bleek waren opgesteld door Joannes Ludovicus Lavrysen, voormalig gemeenteontvanger van Ravels (overleden 26 maart 1902). Volgend fragment uit de Gazet van Antwerpen van 23 juni 1912 schetst ons een beeld van deze merkwaardige figuiff: *"Jan Lodewijk Lavrijsen werd te Arendonck geboren den 1 en December 1853, alwaar hij ook zeer godvruchtig en gelaten stierf op 26 Maart 1902. Hij was een man vol adel des gemoeds, diep doordrongen en vurig katholiek, met een karakter zoo vast als de rots, met een gouden hart en zeer verheven gedachten. Hij was wars van alle uiterlijk vertoon, onwrikbaar daar waar het 't beginsel gold, doch welwillend en minzaam voor iedereen, wist hij door zijn eerlijkheid en rechtschapenheid de achting van allen te winnen die met hem in betrekking hebben gestaan. Hij was een zorgvolle liefhebbende vader voor zijne kinderen, die hem wederzijds met de vurigste kinderliefde beloonden. In een woord, hij was zoowel volmaakt Vlaamsch burger als diep overtuigd katholiek. Hij heeft vele dichtwerken geschreven waaronder zeer verdienstelijke, zoo bijvoorbeeld "Allerzielendag",*

"Voor den Arme", "Rouwkrans op 't graf van Dr.J.Renier Snieders", een zijner beste vrienden, "Vlaanderen Hooggetijde", "De Scapulier", "Hulde aan den Volksdichter Andries De Weerd", "Heilgroet aan Guido Gezelle", "Aan de franskiljons of Bastaardvlamingen", "Bij moeders graf, "Kerstzang", "Bij de eerste H. Communie", enz. enz."

Feestliedje bij de overhaling van Boerke Verhaegen van het "Broek" naar de "Raevelsche Straet".

Wij, Raevelsche jeugdige magen,
Begeven ons heden naar 't Broek,
En halen Antootje Verhaegen,
Uit zijnen verlatenen hoek

Hij heeft daar zoo lang reeds geplodderd,
Door nat en door modder en slijk, Neen,
Toontjen, u niet meer beklodderd, Neem
gauw naar "De Straat", uwe wijk!

Ge krijgt daar een hoogere stede,
Niet verre van steenweg en Kerk,
Daar leeft ge vervoegd en tevreden,
En hebt er plezier van uw werk

Ons "schoonkarre" ratelt en flikkert,
Met goud en met zilver en groen, Ze
dommelt, ze rolt en ze blikkert, Om
u maar veel eer aan te doen

Ze prijkt zoo met vaantjes en lintjes, Kom,
Toontje, de karre maar op! Neem plaats
met uw vrouw en uw kindjes, En 't
paardeken draaft in galop!

Ons voorschootjes waaien als vaantjes,
De vreugde beglanst ons gelaat, We
zingen en kraaien lijk haantjes, Weest
welkom bij ons in "De Straat"!

Antonius Verhaegen,
Wees welkom in "De Straat",
En slijt er lange dagen,
Met uw geliefde Kaat!
Leeft beiden hier voorspoedig,
Te midden der gebuurt,
Die heden blij en goedig,
Haar welkomgroet u stuurt

Raevels, 21 december 1880

Ter nagedachtenis van mijnen geachten vriend den heer Wouters, gewezen onderwijzer te Raevels.

Jacobus Wouters was de eerste gediplomeerde onderwijzer van Ravels en stond daar in hoog aanzien. In 1878 verklaarde de gemeentesecretaris: "dat de heer onderwijzer Wouters is een zeer yverige en nauwgezeten onderwijzer. Wij moeten verklaren dat het onderwijs in Ravels, ja zeer veel gewonnen heeft tijdens den tijd dat de heer Wouters alhier onderwijzer is. Nooit heeft Ravels een dergelijke onderwijzer gehad. Getuige hiervan zijn de driejaarlijkse prijskampen". De jaarwedde van meester Wouters bedroeg in 1858 300 frank!

Nog een dier eerbiedwaarde helden,
Slachtoffer van den scholenkamp,
Dien wij in rouw ten grave leidden,
Bij 't droeve doodenklokgetamp

't Is meer dan twintig jaar geleden, Ik
was destijds zijn ambtgenoot, De
brave man was diep bewogen, Een
weemoedstraan blonk in zijn oog

De wijze wet van '42,
Die meester en pastoor verkleefd, En
broederlijk te zaam deed werken, Tot
heil der schooljeugd, had geleefd!

Ja, de onheilwet was uitgevaardigd,
Door 't overmoedig geuzenrot, Dat in
ons diep godsdienstige dorpen, De
school inrichtte zonder God!

Zoo menig christen onderwijzer,
Die zwoegde sedert dag en jaar, Zag
zijne loopbaan plots verbroken, De
toekomst scheen hem zwart en naar!

Zoo hij zijn christelijk geweten,
Door snood verraad niet krenken wou,
Dan moest hij aan zijn ambt verzaken, Dat
brood schonk aan zijn kind en vrouw!

Het was een vreeselijke toestand,
Doch zie wat vast geloof vermag, Met
honderden godsdienstige meesters, In
België gaven hun ontslag

En onder deze was ook Wouters,
Mijn achtbare, eerbiedware vriend,
Om zijne moedige daad van christen,
Breng 'k hem mijn hulde welverdiend

God weet alleen hoe diep 't hem griefde,
Vaarwel te zeggen aan het ambt,
Dat hij zoo waardiglijk bekleedde,
En waar hij 't hart voor voelde ontvlamd!

De school toch was zijn vreugd, zijn
leven, Zijn groot talent, zijn kracht, zijn
tijd, Was met een weergaloozen ijver,
Aan Raevens' schooljeugd toegewijd

De dampkring zijner school was
immer, Zoo diep godsdienstig, puur en
rein, Hij vormde door geloof en kennis,
Der lieve kinderen hart en brein

Hij leidde ze als vrome christnen, Hij
leerde hun, dat boven de aard, Hun
eene lotsbestemming wacht, die, De
Heer voor braven slechts bespaart

En de onheilwet wou hem verlagen,
Tot eenen meester zonder God, Die
van geen hemel meer zou spreken,
Wat ongehoorde en bittre spot!

O Neen! dat duldt die christen meester,
In zijne verontwaardiging niet! Hij zegt
vaarwel aan zijn bediening, Hoe noo
hij ook zijn school verliet

O goede vriend, dat pijnlijk offer,
Is uwe glorie en uw kroon!
Het maakt ons uw gedachtenis dierbaar,
't Verwerft bij God u 't eeuwig loon

Turnhout, 7 April 1900

Luimk ~ie bij de geboorte van het eerste dochtertje Maria Lauwers mijns vriends Jaak Lauwers, Raevels 25 Maart, Witte Donderdag, 1880.

Maria Lauwers werd te Ravels geboren op 24 maart 1880 als dochter van Philippus Jacobus Lauwers, landbouwer (zoon van Joannes Baptista Lauwers x Maria Josepha Bruurs) en Maria Elisabeth Aerts (dochter van Petrus Aerts x Dympna Van Dun). Zij trad in bij de Zusters Franciscanessen en overleed in het klooster Sint-Agnetendal te Arendonk op 19 november 1969.

Vriend Jaak, Ik maak u plomp mijn Kompliment,
Omdat ge uw plicht verricht hebt als een pronte vent.

Ge kocht er een dochter na zeven knappe zonen,
Die struisch en frisch is, lijk Lis is, en weerd 't gezin te kronen.

Dat heil, doet steil, veel deugd mij en plezier,
En daarom span ik man, voor u thans ook mijn lier.

Ik wijd u, verblijd nu, mijn schoonst en luimigst wijsje,
Voor 't liefgetallig, bevallig, en langverwachte meisje.

Het groei en bloei, en zonder veel geschrei,
In eer en deugd, tot vreugd, en zegen van u bei.

Voor Lis nu, die frisch u, een "Pol" al heeft gegeven,
Zij deze kleine Du-dijne, het eerste weer van zeven.

Werk door per spoor, dan komt ge er met gemak,
En smeert nog vaak, mijn Jaak, aan lekkren kinnkensk..!

Zoo meldt ge, en telt ge, weldra twee zeventallen,
En vast gij zijt dan altijd man, hier 't kindrenrijkst van allen

Dat is, gewis, Klein-Mum ook in heur kaart,
want van gewruik, en muik, is Klein-Mum niet vervaard.

Bid God slechts, dat 't lot rechts, zich immer tot u keere,
En dat zijn zegen, uw wegen, bedauwe te zijner eere.

Ziedaar
Mijn waar
Verlangen, beste Jaak
Ja, doe op 't lest
Uw best
Eens goed nog voor de zaak

(Wordt vervolgd)

Herkent U ze nog? Oude klasfoto's van Poppel

door Marc Vermeeren

Schoolfoto 1920: Van boven naar onder en van links naar rechts.

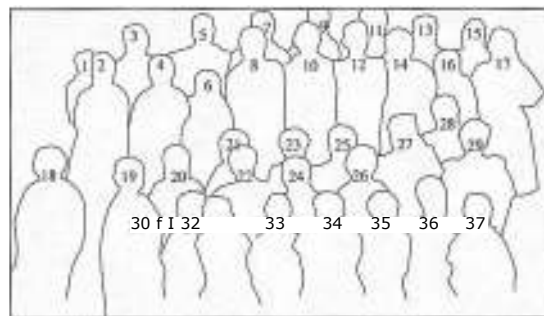
1e rij: To Primus, Marie Moeskops, Marie Franken, Carlien De Wit, Fien Schellekens, Anna Verheyen, Lisa Olislagers, Net Moeskops, Tonia Haagen.

2e rij: Louise Timmermans, Jo Baeyens, onbekend, Lisa Franken, Louisa Van den Akkerveken, Anna Jonkers, Lisa Hendrickx, Theresia Ruts, Anna Coppens.

3e rij: Trien Van Gestel, Louise Van den Nouwelandt, Mieke Moonen, Catharina Van den Nouwelandt, Marie Verhaeren, Carlien Heykants, Stans Botermans, Lucia Rieberghs, To Willems

4e rij: Filomien Bax, Flora Botermans, Marie Dommelen, Maria Van Laarhoven, Jetje Verhaeren, Lisa Walschots

5e rij: Christine Schellekens, Lisa Haagen, Theresia Vermeulen, Dymphna Van Gestel, Lisa Ruts, Marie Hendrickx

Schoolfoto 1896: 1. Catharina Hendrickx, 2. Adriana Keysers, 3. Catharina Ruts, 4. Aerts, 5. Maria Maes, 6. Jacobus (Koob) Van Beurden, 7. Onbekend, 8. Joanna Van Beurden, 9. Onbekend, 10. Maria Van de Pol, 11. Elisa Ruts, 12. Cecile Van Raek, 13. Aerts, 14. Melanie De Jongh, 15. Joanna Bosmans, 16. Maria Van Akeren, 17. Mathilde Tielemans, 18. Constant Botermans, 19. Henri De Jongh, 20. Lisa Haagen, 21. Theresia Hendrickx, 22. Maria Mateusen, 23. Anna Aerts, 24. Onbekend, 25. Onbekend, 26. Jo Keysers, 27. Emma Jansen, 28. Josephina Ruts, 29. Valentine Van Raek, 31. Jan Keysers, [32. Mil](#) Van de Gender, 33. Vic De Jongh, 34. Maria Jansen, 35. Maria Bosmans, 36. Philomena De Jongh, 37. Henri Haagen

Schooijoto 1908: van boven naar onder en van links naar rechts

1e rij: Marie Jonkers, Lisa Jonkers, Lisa Heykants, Fien Hendrickx, Marie De Jongh, Maria Van Rooy, Theresia Pijpers

2e rij: Karel Van Steen, Adriana Van Steen, Hendrina Van Rooy, Maria Vermeiren, Fien Pijpers, Marie Van Gils, Louise Hendrickx, Jo Vermeiren

3e rij: Maria Van Hees, Flora Jansen, Lisa Poppeliers, Fien Keysers, Marie Van Eyck, Jo Van Eyck, Fien Van Hees, Louise Rieberghs, Regina Van Hees, Maria Van Beurden

4e rij: To Van Hees, Stina Poppeliers, Marie Verheyen, Lisa Verheyen, Seraphina Van Hees, Frans Poppeliers, Dymphna Van Beurden, Josephina De Jongh.

Een grafheuvelgroep uit de IJzertijd te Ravels

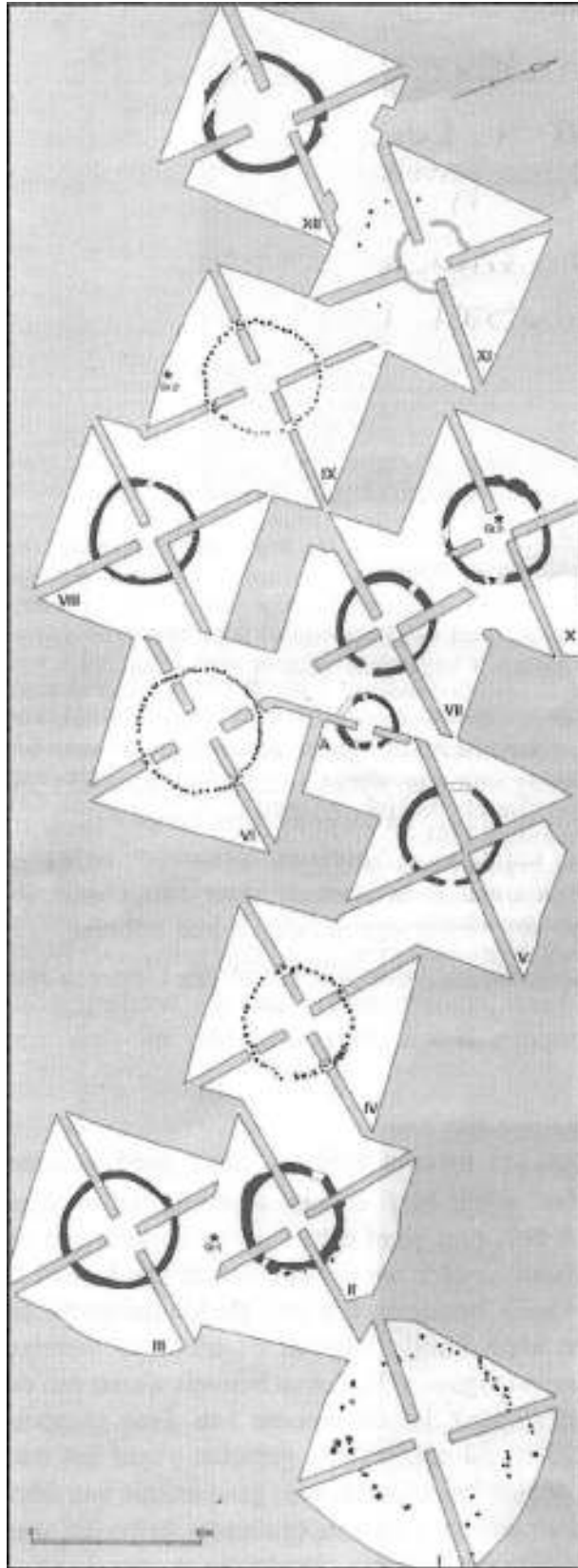
door R. Annaert en L. Van Impe

In 1980 merkte de heer Marc Vermeeren, lid van de plaatselijke heemkring Nicolaus Poppelius, in een perceel uitgedund loofbos op het "*Heike*" te Klein Ravels een tiental koepelvormige verhevenheden op die zonder enige twijfel als grafheuvels herkend werden. In het centrum van één ervan groef hij een kleine kuil en stootte er al vlug op de bodem van een ruw besmeten urn, waarin nog krematieresten lagen. Ondanks het feit dat zowel het Gemeentebestuur als de Nationale Dienst voor Opgravingen vrij snel door de Heer Vermeeren op de hoogte gebracht werden om maatregelen voor verdere bescherming te nemen kon niet verhinderd worden dat de heuvels ook door anderen opgemerkt en leeggeroofd werden, nog voor enig project terzake kon opgezet worden. Een deel van het geroofde materiaal kon later langs juridische weg gerecupereerd worden.

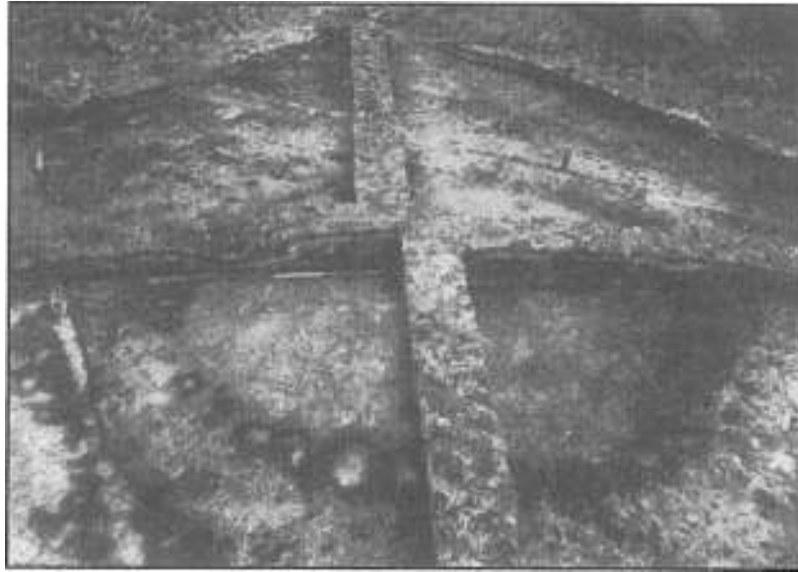
Figuur 1: Zicht op kringgreppel H

Het heeft echter nog tot in 1983 geduurd eer het Gemeentebestuur van Ravels gemotiveerd kon worden om in actie te treden voor de redding van een deel van haar oudheidkundig patrimonium, waarvan ze bovendien eigenaar was. Uiteindelijk kon voor het noodonderzoek een B.T.K.-project opgezet worden, dat de opgraving uitvoerde onder leiding van één onzer (R.A.) en onder begeleiding van de Nationale Dienst voor Opgravingen. Een eerste campagne liep van 16 april tot 13 juli, een tweede van 16 oktober tot 15 december 1984.

Figuur 2: Algemeen plan der begraafplaats

De begraafplaats is gelegen ten westen van Klein Ravels, in de oude duinengordel die deel uitmaakt van de waterscheiding tussen Mark en Dommel, die dan op haar beurt aansluit op de waterscheidingskam tussen Maas- en Scheldebekken. De hoogste toppen in deze oude gefixeerde duinengordel reiken tot ongeveer 35 meter boven de zeespiegel. Op deze hoogten zijn ten westen van Ravels, Weelde en Poppel, op schijnbaar regelmatige afstand van mekaar meerdere prehistorische begraafplaatsen gelegen die echter uit totaal verschillende perioden dateren. Alle zijn ze echter wel gelegen op de grens van het meer geaccidenteerde stuifzandgebied met de zone van lemiger zanden die zich meer naar het oosten uitstrekt. Deze zone is niet alleen lemiger van samenstelling, maar is tevens minder waterdoorlatend en bijgevolg vochtiger, op heel wat plaatsen zelfs onderhevig aan een min of meer permanent hoge stand van de grondwatertafel. (Zie figuur 5) Een aantal van deze nekropolen werd reeds in de loop van de vorige eeuw, andere in het begin van deze eeuw onderzocht. Enkele groepen waren het onderwerp van een wetenschappelijk bodemonderzoek, zoals de heuvels bij de "*Groenendalse Hoef*" en deze op de "*Hoogeindse Bergen*". Alle grafheuvels op het "*Heike*" werden met de gewone kwadrantenmethode onderzocht; proefsleuven tussen en naast de heuvels hadden verder tot doel de omvang van de begraafplaats buiten de zichtbare heuvelgroep te bepalen (Figuur 2). De doorsnede van de heuveltjes varieerde van 5 tot 7 meter; hun bewaarde hoogte van 20 tot 50 cm. Hoewel ontwateringsgreppels, ploegsporen, boomstronken en heel wat andere littekens van de normale bosbeheerswerken over heel het terrein vastgesteld werden, komt men zelden een grafheuvelgroep tegen waarbinnen vorm

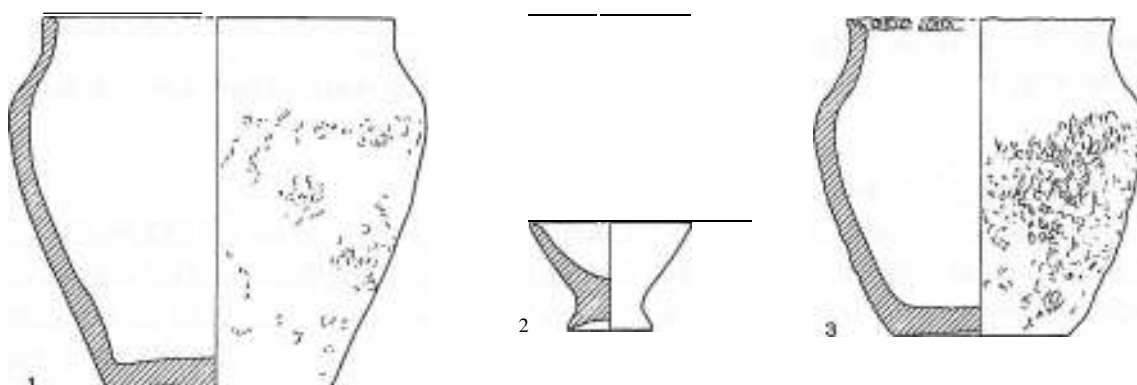
Figuur 3: Zicht op paalkransheuvel IV

en volume van de heuvels zo weinig veranderingen ondergaan hebben. Alle heuvels waren opgeworpen met grijsbruin tot okerkleurig gevlekt zand; slechts in vier gevallen tekende zich in de profiel dammen een slordige en vage plaggenstructuur af. Onder bijna alle heuvels was de oorspronkelijke bodemgesteldheid nog goed waar te nemen. Onder zeven heuvels was het oud loopvlak nog vrij goed te zien. Voor de aanleg van een vijftal andere heuvels had men waarschijnlijk eerst de bodem afgeplagd; het heuvellichaam rustte er immers onmiddellijk op de A2-horizont van de podzol. Deze oude ca. 20 cm dikke A2-horizont was overal lichtgrijs tot lichtbruin-grijs van kleur en ging geleidelijk over in de min of meer aangerijkte B-horizont. Onder twee heuvels had de podzol zich nog verder ontwikkeld na hun opbouw, wat duidelijk alleen mogelijk was door de geringe dikte van het opgeworpen pakket. Praktisch alle heuvels waren overdekt door een goed ontwikkelde heide/humuspodzol, die waarschijnlijk conserverend gewerkt heeft. Slechts op de toppen leek deze podzol hier en daar wat afgegraven.

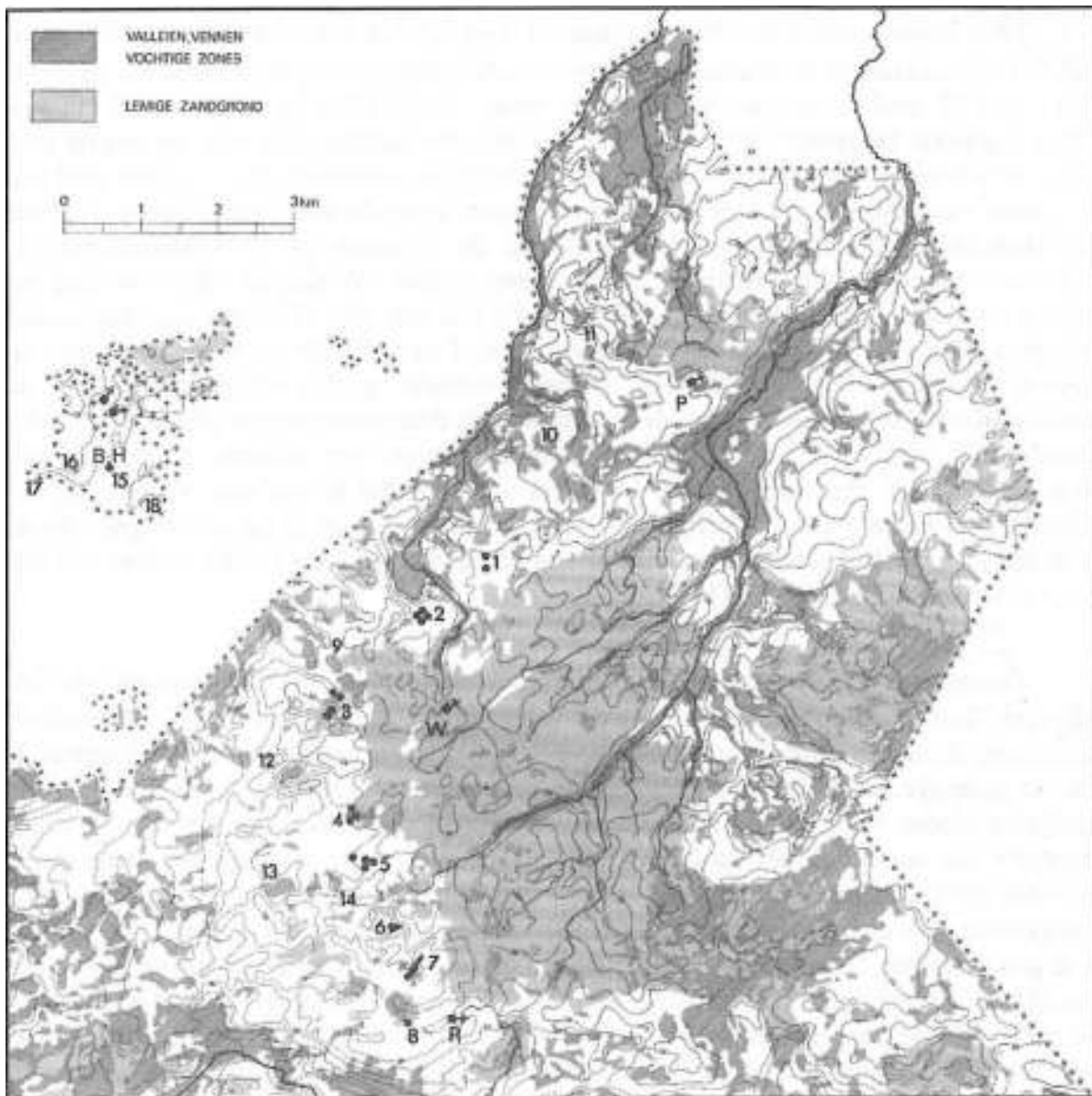
Van de plunderingen in de heuvels getuigen meestal kleinere, maar goed gerichte ingravingen in de middenpartijen, waarin dan soms nog enkele scherven en stukjes gekremerd been konden gerecupereerd worden. Eén graf bleef echter uit de handen van de sluikgravers: goed beschermd onder een boomstronk vonden we in het centrum van heuvel X de centrale bijzetting nog "*in situ*" terug. De kleine besmeten urn met gladde halspartij en vingertopindrukken op de rand, was er in een klein kuiltje bijgezet en hield de weinige poreuze verbrande menselijke skeletresten geborgen (Figuur 4/3). Zeven heuvels waren aan de voet duidelijk omgeven door een kringgreppel (Figuur 1); de breedte van deze greppels varieerde van 25 tot 50 cm, de diepte tussen 20 en 50 cm, telkens gemeten vanaf het oud oppervlak. Drie ringsloten waren in zuidoostelijke richting onderbroken; geen enkele van deze toegangen leek geflankeerd door palen. Een spoor aan de voet van een ander heuveltje was heel wat minder duidelijk en twijfelachtig (XI). Een eerder klein ringslootje, amper 3 meter binnendoormeter, bleek geen opwerping binnen zijn grenzen te tonen (A).

Drie heuvels waren aan de voet omgeven door kransen van zeer dicht gestelde palen (Figuur 3). Deze kransen bestonden uit een aaneenschakeling van respectievelijk 46, 76 en 50 palen, eigenlijk eerder aangepunte staken van amper 10 cm dikte en op 10 tot 25 cm van mekaar ingeplant. De minder regelmatige configuratie van gelijkaardige vlekken aan de voet van heuvel I is niet zonder meer als paalkrans te duiden; we vermoeden dat een groot deel van de vlekken veroorzaakt zijn door oude wortelgangen, maar de doorsneden gaven hierover geen uitsluitsel. Enkele merkbare anomalieën in de structuur en de schikking van de paalkransen kunnen op herstellingen en ingangen wijzen. Tussen de zichtbare heuvels kwamen nog twee andere graven aan het licht, die niet met één of andere heuvelstructuur verbonden leken. Mogelijk gaat het om vlakgraven of om bijzettingen onder zeer lage en mogelijk door de bosbeheerswerken weggenivelleerde grafmonumenten, hoewel de uitzonderlijke bewaringstoestand van de andere heuvels deze laatste mogelijkheid iets minder waarschijnlijk maakt (Figuur 2). Een van beide graven was zodanig verstoord door boomwortels dat er van de grote ruw besmeten asurn slechts de onderste helft restte; het bodemdeel bevatte nog een behoorlijke hoeveelheid krematieresten. In het andere graf was de urn in een klein kuiltje gezet; ze was ruwwandig en bevatte naast de krematieresten ook nog enkele scherven van een bijpotje (Figuur 4/1).

Aangezien de heuvels, op één na, leeggeroofd waren voor de aanvang van het onderzoek kan het beschikbare aardewerk niet bijster veel directe en onbetwistbare dateringsargumenten voor de begraafplaats aanbrenge. Slechts het kleine urtje uit heuvel X, klein en gedrongen van vorm, en besmeten en met vingertopindrukken op de rand kan een aanwijzing bieden voor een datering, die in geen geval ouder kan zijn dan de "**Vroege IJzertijd**". De vorm van het aardewerk lijkt echter iets jonger en suggereert verwaterde invloeden van gedrongen situla-vormen, die we dan toch eerder in de oudere fasen van de La Tène-periode of in de Midden IJzertijd (naar Verwers) zouden verwachten. Het kleine bekertje uit de groep der zgn. "Eierbecher", teruggevonden in een recente vergraving in een heuvel kan eenzelfde datering krijgen (Figuur 4/2). Van de grafstructuren is reeds lang uitgemaakt dat onderbroken kringgreppels niet eerder dan Ha C voorkomen en dat tegelijkertijd de aanleg van gesloten ringsloten niet tot de Late Bronstijd beperkt blijft. Het gebruik van paalkransen - en zoals in dit geval de zeer dichtgestelde varianten - is in de jongere fasen van de Urnenveldenkultuur niet zo courant.

Figuur 4: Aardewerk: 1. Graf 2; 2. Centrale verstoring heuvel II; 3. Centraal graf in heuvel X. Schaal 1/3.

*lerspreiding.skaart der voorhistorische begraafplaatsen rond 0 *L'eldc. Baret, en Poppel : 17usroot : 2 grafheuvels. Onderzoek 1966 : 2. Line Heide-Langven : 4 grafheuvels en urnvondsten, 1902/3: 3. Hoogwindse Bergen : 4 grafheuvels. onderzoek 1965/66 : 4. Niet onderzochte grafheuvelgroep : 5. Gmenendalse Hoef : 4 grafheuvels. onderzoek 1957 ; 6. Heike urnenveld. onderzoek 1984 ; 7. Rauliinen: urnenveld. 1902/3 ; 8. II 'ets/terg : grafheuvel. 1901 ; 9. Hummel : vernielde grafheuvels. 1877 ; 10. Oud Heiveld : urnvondst. 1904 ; 1 I. Bedafte Heide : 16 heuveltjes met urnen. 1844 en 1902 : 12. Wegmeerheide : 4 grafheuvels. niet onderzocht : 13. Tamme! : grafheuvel : 14. Speckse! : oppervlaktevondsten Laat- Neolithische (?) scherven 1984: 15. Donkerstraat : urnvondst. 1909; 16. Groot Tamme! of Mortelberg: grafheuvels : 17. .11°1ml:dele : grafheuvels. 1900/09 : 18. Klein Tomli', of Paesberg : grafheuvels.*

Figuur 5: Verspreidingskaart van de voorhistorische begraafplaatsen rond Weelde, Ravels en Poppel.

Een belangrijke opmerking willen we nog maken over de band tussen de heuvels zelf en hun respectieve randstructuren, namelijk de kringgreppels en paalkransen. Onder meer bij de paalkransheuvels merkten we op dat de kransen van houten palen niet altijd concentrisch aan de heuvelvoet opgezet waren. Een der heuvels overdekte met de heuvelvoet de sporen van de krans. Dit doet onmiddellijk vragen rijzen over tijdstip en manier waarop heuvel en randstructuur aangelegd zijn. We moeten er hier rekening mee houden dat de heuvels opgeworpen werden nadat de paalkransen eerst geheel of gedeeltelijk verwijderd waren. Deze konklusie kan vergezocht lijken ware het niet dat een gelijkaardige vaststelling bij enkele van de ringslootheuvels gedaan werd. Uit doorsneden is immers gebleken dat in enkele gevallen

de lage grafheuvel de kringgreppel overdekte op een manier die geen verklaring kan vinden in de normale erosie van het heuvellichaam. Waaruit bijgevolg zonder meer kan afgeleid worden dat de zgn. randstructuur en de heuvel zelf in het geheel der begrafenisriten niet met mekaar verbonden mogen worden.

De kringgreppel en in een aantal gevallen ook de paalkrans, kan een functie gehad hebben bij de rituele handelingen die de eigenlijke begrafenis voorafgingen of begeleidden, terwijl de opwerping van de heuvel als grafmonument de bijzettingsakt afsloot. Met deze vaststellingen en de eruit volgende konklusies sluiten we aan bij wat al eerder bij het onderzoek van heuvel lift op de Hoogeindse Bergen vastgesteld was, namelijk dat de randstructuur - in dit geval een wijdgestelde dubbelpostenkrans - in de eerste plaats het graf en eerder nog de gewijde zone rond de bijzetting heeft omgeven en niet in de eerste plaats de heuvel zelf.

De ligging van de nederzetting die bij de begraafplaats op het Heike hoorde kan niet aangewezen worden, hoewel we er redelijkerwijze mogen van uitgaan dat deze niet ver uit de buurt zal liggen. Reeds in de Vroege en Midden Bronstijd was de aanwezigheid van een nederzetting en van plaatsen waar akkerbouw bedreven werd in de buurt van grafheuvels, in de pollenspectra niet zo direkt aanwijsbaar. Uit de vaststelling dat zowel in de Vroege en Midden Bronstijd als ook later nog de begraafplaatsen blijven aangelegd worden buiten het bronnenrijk en vochtige lemig zandgebied, kan afgeleid worden dat er zich in de loop van een klein millennium weinig wijzigingen voorgedaan hebben in de lokale bodemgesteldheid en bodemgebruik. Onder meer wegens het ontbreken van een systematische veldprospektie is het op dit ogenblik nog niet duidelijk of het vochtige lemig zandgebied voor bewoning en mogelijk akkerbouw gemeden werd, dan wel juist daardoor aantrekkelijker werd.

Tenslotte kan nog niet uitgemaakt worden of er een band bestaat tussen de begraafplaats op het Heike (Figuur 5/6) en de ca. 600 meter in zuidoostelijker richting gelegen in 1902/3 vernielde begraafplaats op de Raafuinen (Figuur 5/7). De aanleg van een nieuwe gemeentelijke begraafplaats' tussen beide urnenvelden in zal hierover misschien meer gegevens opleveren. Na het onderzoek op het Heike werden de heuveltjes, hetzij met ringsloot, hetzij met paalkrans hersteld en blijft de kleine nekropool als archeologisch monument voor de gemeenschap bewaard.

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in *Archaeologia Belgica* 1-1985-2, blz.37-41

Verklaring van enkele termen: *in situ* = bodemvondsten die ter plaatse van een opgraving worden gevonden in de oorspronkelijke situatie, **urn** = vaatwerk om crematieresten te bewaren, **nekropool** = begraafplaats uit de oudheid, **kwadrantenmethode** = opgravingsmethode ontwikkeld door A.E.van Giffen waarbij het object in kwadranten wordt uitgegraven met de mogelijkheid tot combinatie van het onderzoek van grondvlakken met bijbehorende staande grondprofielen, **La Tène-cultuur** = IJzertijd-cultuur, genoemd naar de Zwitserse vindplaats La Tène aan het meer van Neuchâtel, **Bronstijd** = de archeologische periode (ca.1700-600 V.C.) waarin de mens brons voor het vervaardigen van wapens en werktuigen gebruikte. De periode die daarop volgt is de **IJzertijd** (ca.600 V.C.) De hier beschreven grafheuvels dateren uit die tijd.

Koning Boudewijn bezocht de St.-Isidorushoeve te Poppel in 1956.

Het bezoek van wijlen Koning Boudewijn aan de Poppelse St.-Isidorushoeve was voor die tijd een hele gebeurtenis. Vrijwel alle plaatselijke kranten schreven hierover en volgend fragment vonden we in "**De Boer**" van 7 juli 1956.

" De Koning heeft woensdag een incognito bezoek gebracht aan de St.-Isidorushoeve van de Belgische Boerenbond te Poppel. De Vorst, die zelf zijn rode sportwagen bestuurde en vergezeld was van dhr. Paelinck, professor van de koninklijke prinses, was even voor 10 uur uit Brussel vertrokken. Te 11 uur stipt bracht hij zijn wagen tot stilstand voor het kleine perron van de hoeve, waarvan de stijl de onmiddellijke nabijheid van Nederland laat vermoeden.

De vorst werd verwelkomd door dhr. Mullie, voorzitter van de Belgische Boerenbond, dhr. Conix, ondervoorzitter, dhr. Onghena, directeur-Generaal van de Aan- en Verkoopvennootschap en dhr. Van Parijs, directeur van de St.-Isidorushoeve. Hoewel de hemel betrokken was en een vrij harde wind over dit vlakke Kempische landschap waaide, liet de Koning zijn regenjas in de wagen en het was blootshoofds en gekleed in een licht zomerpak dat hij aanstonds het bezoek aan de landerijen, die meer dan 250 ha beslaan aanving. Overtuigd dat de zon zou doorbreken nam de Koning alvast zijn fototoestel mee.

Meer dan twee uren heeft de tocht door de velden geduurd. De afstand van het ene veld naar het andere werd per auto afgelegd, doch bij ieder nieuw perceel stapte de Koning uit en liet zich langdurig door dhr. Mullie en Van Parijs uitleg verschaffen over de verschillende gewassen, die daar geteeld worden, zoals rogge, tarwe, gerst, mais, vlas, aardappelen, voeder- en suikerbieten, enz. Zo vernam de Koning dat de St.-Isidorushoeve, gebouwd in 1923-24, zich bevindt op vroegere barre heidegronden. Aanvankelijk was de hoeve in hoofdzaak een veebedrijf, doch ingevolge de oorlog werd dit vervangen door de zaadteelt van allerlei landen tuinbouwgewassen. Thans worden bij deze teelten de allerlaatste nieuwigheden van de landbouwtechniek toegepast en worden ieder jaar belangrijke gegevens verzameld over een rationele bedrijfsvoering. Jaarlijks komen ongeveer 10.000 landbouwers, zowel uit Wallonie als uit Vlaanderen, zich op de St.-Isidorushoeve dokumenteren.

De Koning, die uiterst in zijn schik scheen te zijn, toonde zeer veel belangstelling en stelde vraag na vraag. Langs de kleine veldpaden, waar ingevolge de aanhoudende regens de plassen niet ontbraken, ging hij van het ene proefveld naar het andere en nam de aren van de graangewassen in de hand om ze beter te kunnen bekijken. Hij nam er ook geen genoegen mee een bieten- of maisveld slechts van terzijde te bekijken, resoluut stapte hij echter tussen de planten het veld op, ondanks de zeer vochtige grond. Hetzelfde deed hij wanneer men bij de weiden was aangekomen, waar veel vee graasde. Lange minuten heeft hij gewacht tot men het vee tot bij de drinkplaats had gedreven om te kunnen zien hoe het vee door een hoornstoot

zelf de waterpompen bedient. De Koning was een en al aandacht wanneer men sprak over het openstallingsstelsel dat hier op deze hoeve algemeen en met zeer goede resultaten wordt toegepast. Hoewel in deze stallen de mest dienst doet als vloer, aarzelde de Vorst niet eventjes binnen een kijkje te gaan nemen.

Bij het terugrijden naar de hoeve merkte de vorst een groepje arbeiders op. Ondanks de grote vertraging op het programma ging de Koning nog enkele minuten vriendelijk met hen keuvelen. Op verzoek van de Koning had mev. Van Parijs, echtgenote van de bestuurder van de hoeve, een middagmaal bereid met produkten van de hoeve. Na een groentesoep werd een boerenuitsmijter opgediend en vervolgens kalfsgebraad met bloemkool, worteltjes en erwten. Het gesprek aan tafel liep natuurlijk over landbouw en jacht, doch de aanwezigheid van de heer Ruts, burgemeester van Poppel, van wie enkele kinderen in Kongo leven, verschafte de Koning de gelegenheid enkele herinneringen aan zijn Kongoreis op te halen. Na de koffie ging de Koning buiten 'n luchtje scheppen en bewonderde langdurig de sierlijkheid van een paar damherten die daar in een klein park van de hoeve zijn ondergebracht. Vervolgens vroeg de Koning zijn gastheren zich in groep op de pui van de hoeve op te stellen, opdat hij ze zou kunnen fotograferen. Van de h. Mullie afzonderlijk maakte hij een opname. Dit alles ging door in een zeer eenvoudige en vriendschappelijke sfeer. Zoals reeds tijdens het bezoek aan de landerijen in de ochtend bracht vaak een rake en humoristische opmerking van de Koning de kleine groep aan het lachen.

Koning Boudewijn in gesprek met een arbeider van de Poppelse St.-Isidorushoeve

Het nieuws van de aanwezigheid van de Koning op de St.-Isidorushoeve was inmiddels als een strovuurtje door het kleine Kempisch dorp gegaan. Vele inwoners hadden hun fiets genomen (de hoeve is 4 km van het dorp verwijderd) en stonden in groepjes voor de hoeve te wachten om de Koning bij zijn vertrek te kunnen toejuichen. De arbeiders van de hoeve aan hun kant hadden zich met hun tractoren en ander landbouwmaterieel op het voorplein van de hoeve opgesteld. Toen de Koning dit merkte, ging hij, alvorens in zijn wagen plaats te nemen, van de ene groep naar de andere, onderhield zich op uiterst vriendelijke toon met de bestuurders van de tractoren en met de andere arbeiders. Hij stelde hun een reeks vragen over hun werk, hun gezin, enz. Deze eenvoudige mensen waren meestal zo ontroerd, dat ze niet veel meer uitbrachten dan "ja, meneer de koning" of "dank u wel, majesteit".

Toen de Vorst een paard van de hoeve door de manen streefde, kon de kleine menigte, die aan de ingang der hoeve stond, niet langer haar vreugde bedwingen, en groot en klein begon luidkeels, de armen zwaaiend, "leve de Koning" te roepen. Met een breed handgebaar en een vriendelijke glimlach beantwoordde de Vorst dit gejuich. Het was vier uur geworden, toen de Koning dhr. Mullie en de andere gastheren van harte dankte alvorens in gezelschap van dhr. Paelinck, de terugreis naar Brussel te ondernemen.

Inwoners van Poppel die in 1666 het kosterkoren of keutergeld betaalden

door Marc Vermeeren

Toen in 1427 het beneficie van O.-L.-Vrouw werd opgericht werd tegelijkertijd daarmee het beneficie van de kosterij verbonden. Dit betekende dat de rector van het O.-L.-Vrouw beneficie tevens koster was maar hieraan kwam een einde in de 17e en 18e eeuw want vanaf toen werd het matricularia (= kosterchap) dikwijls verbonden met het ambt van schoolmeester.

De koster kreeg als vergoeding het zogenaamde kosterkoren, keutergeld en de helft van de panes prebendales of proofbroden. Elke dorpeling die over de 400 roeden grond bezat betaalde een lopen rogge als kosterkoren en een half lopen rogge voor de panes prebendales of proofbroden. De helft van de panes (= een vierde lopen rogge) werd toegewezen aan de pastoor. Minder gegoeden betaalden aan de koster slechts één stuiver, en dit bedrag werd keutergeld genoemd.

De inning van het zogenaamde kosterkoren verliep niet altijd even vlot omdat vele dorpelingen als minder gegoeden wilden doorgaan (minder dan 400 roeden land) om in aanmerking te kunnen komen voor het keutergeld. Onderpastoor Benedictus Schenckels protesteert hiertegen in de 17e eeuw en vraagt het dorpsbestuur toelating om de meetboeken (het huidige kadaster) te mogen inzien om het werkelijke bezit der dorpelingen te kunnen controleren. Hieronder volgt zijn betoog:

"Heere schepene ende Regeerders van Poppel.

Verthoont met behoorlijcke eerbiedinge Fr. Benedictus Schenckels, Religieus des Cloosters van Tongerlo, voor soo veel als hij is bedienaer der custerije tot Poppel, hoe dat seer claer ende bekent is aen een ider, sonderlinge aan al, door mij voor dese mondelinge voorgedragen ende geexpliceert, behoorlijcker maniere ende forme dat de custerije van Poppel in corte iaeren herwaerts voor soo veel als haer iaerlijckx competeert van innecomen wege seer is vermindert ende geschape is noch meer en meer te verminderen, iae te leste perijck sal loopen van teenemael te niet te gaen, te sij soecke hier al gelieve inne te voorsien met behoorlijcke middelen hier toe de hant verleent (gelijck alle regeerders volgens haere eede aen Godt gedaen

gehouden sijn te doene) te weten sonderlinge sorge te dragen voor alle weduwen ende weese, dat aen haer geen ongelijck ende geschiede, opdat sij niet verdruct en souden worden, maer door al haere gerechticheijt mach worden voorgestaan, waer onder oock met reden mogen ende behooren gereeckent te worden de geestelijcke gerechtichheden, die voor tij van al voor vaders tijt hefde tot Godt, ende om de glorie sijns naems te vermeerderen gefondeert ende vergunt sijn geweest, hier mede bethoonende dat ge in haere iever ende gethoonde godsdiensticheyt niet en sijn van hen affgeweecken. Om dieswille dan dat volgens het oude gebruyck ... al eenpaerlijck dat attesteert, sonder nochtans te willen hierdoor preiudiceren aen de originele fondacie die tot noch toe niet verthoont is geworden vermidts onvindtbaer, alle de ghene die in teulinge hebben seven oft acht loopen saylants, jaerlijckx ende dat omtrent lichtmisse te leveren, schuldich sijn een loopen rogge behalvens de preufbroden, ende dat tot onderhout van de custer voor sijne dienst en arbeyt, die hij het geheele jaer door, soo in de kercke, als buyten die ter eere Godts ende ten opsichte der nabueren presteert.

Voorders dat de gene die minder in teulinge hebben, als voorschreven voldoen aen den custer, midts betalende alleenlijck eenen halven stuyver, jaerlijcx twelck wort kotergelt genoempt. Gemerckt dan, datter bij naer niet een jaer ende passeert op het welcke eenige stede ofte stede niet verdeijlt en worde omdat die pachtsteden alsdan in twee off meerdere deelen gespleten sijnde, ordinaris elck parceel, gesepareert sijnde geconsidereert niet groot genoch ende resteert tot seven of acht loopen saylants ende vervolgens ontlast wort hierdoor van de voorgaende betalinge des costercorens, maer voorts voldoen met eenen halven stuyver cotergelt, te waer dat sij van nieuws wederom soo veel saylants quamen bij coop oft hueringe te betaelen, dat het tesamen gereeckent de voorschreve seven oft acht loopen saylants uytmaeckten twelck dan terstonts van de coster niet en can geweten worden, bij gebreke dat hij de gelegentheijt der betulde goederen niet en weet, noch de grootte daarvan ende dat het hem niet gelegen is een iders te gaen meten om alsoo sijne behoerlijcke gerechticheijt voor te staen. Soo ist dat hij coster voorschreve van al metter minne versoeckt, hier toe te mogen inzien ende gebruycken (met behoerlijcke cautie) den gemeijne meetboeck, waer inne uytdruckelijck gespecificeert sijn met alleen alle weijden ende groese maer oock alle de ackerlanden van Poppel, met hare namen ende grootte volgens haere hemelsche breijde waerdoor alsdan geschout sullen worden alle ... ende costen, d'welck doende etc.

Benedictus Schenckels, Bedienaer der beneficie

custorije tot Poppel" **Bron:** Kerkelijk Archief Poppel

nr.112. Aarle

- + Jan Jan Michiels op fabri stede 1666
- k de camer bewoont Jenneke Meusse 66
- + Adriaen Hens Wouters 1666
- Jan de deckere huyske is ledich
- + Lijске Wilms Van Trier 1666
- k Mayken Janss, weduwe Gerart Van Tulder 66
- k Jan Adriaen Jansen Van Gils 66
- + Adriaen Jan Van Gils 1666
- k Willem Thielen Woeste, wollewever 66
- + Adriaen Raymakers op Hendrick Tiele stede 1666
- de camer is onbewoont
- Joos Joose Bocx 1666

+ Pauwels Rieberchs 1666
+ Jan Tielemans 1666
+ Anneke Wilms, weduwe Herman Joos Bocx 1666
k Jan Lambers Van Hees de speelman 66
+ Jacop Jan Wilms de rip 1666
 Cornelis Jan Rieberchs
+ Gregoris Jan Rieberchs 1666
+ Peeter Adriaens van Turnhout 1666
 Jan Tijssse van Udenhout 66
+ Peeter Caels op Claes Driese stede 1666
+ Antony Martens 1666
k Cornelis Dirck Nelis op Jans Jaense goet 66
+ Jan Jansen Van Loon de decker 1666
+ Denis Cornelis Havermans 1666
 Bartholomeus Geerts 66
+ Enneke Jans weduwe Jan Goyers 1666
 Aert Jan Aerde 1666

Maarle

k Matheus Joost Teeuwe 66
+ Joost Teeuwe 1666
k Peeter Jan Evers 66
k Cornelis Jan Evers 66
+ Daneel Joost Teeuwe 1666
+ Dirk Cornelissen 1666
+ Peeter Bieckens 1666
 Catlijn weduwe Jan Tiele 66
k Claes Cornelis Clase in de camer 66
k Corstiaen Hendrix 66
k Peeter Dirck Nele 66
 Hendrick Geen Noulants 66
+ Mayke Hendrick Bieckens weduwe 1666
 Mayke weduwe Jan Geenen 66
+ Jan Peer Gooskens dedit 22 st. 2 oort 1666
k Dinge Stoffels Van Trier 66 '
k Laureys Van Trier
+ Neelten weduwe Wilm Vreijse 1666
k Peeter Tiele 66
k Hendrick Ariaens Van Trier 66
+ Cornelis Claesen 1666

Trier

- + Joseph van Scherpenbergh 1666
- + Laureys Adams 1666
- + Griet weduwe Wilm Cornelis 1666
- k de camer bewoont Jenneke Cornelis 66
- + Peeter Ariaen Nele huerlinck 1666
- k de camer Ariaentje Claes Coomans 63-64-65-66
- k Cornelis Ariaens de schoenmaker 66
- k Claes Geerts huerman 66
 - de camer bewoont Cornelis Joose
- k Ariaen Wilm Stoops 66
- k Jan Jaen Hense 66

Overbroek

- + Wilm Lenarts Broex 1666
 - Hendrick Van Hove 66
- + Gijsbert Anthonissen dedit 25 st. 1666
- + Pauwels Jan Tenne 1666
- + Jan Wijnants 1666
 - Bertje weduwe Huybert Cornelisse
- + Cornelis Hendix van Trier huerman 1666
- k Willem Jansen van Tulder 66
- + Neeltje weduwe Wilms ridders 1666
- + Valentijn Hendrix 1666
- + Ariaen Anteune 1666

Dijk

- + Jan Michielse 1666
 - de camer heeft bewoont Hans souck
- k Wilm Jan Gestels 1666
- + Leyke Claes Driese Luyten weduwe 1666
- k Joris Jansen Cops 66
 - Claes Gijbe de decker kerckmeester 66
- k Thomas Driese smekens 66
- k Dries Peer Driesen 66
- k Adriaen Corsten 66
- k Jan Hanskens 66
- k Jan Dirx Luyten in de beemde 66
- + Huybert Jan Gestels 1666
- k Jan Hessels greelmaker 1666
- + Claes Peer Bruere 1666
- + Hendrick Ariaen Bax 1666
- + Lambert Ariaens de hoevenaer 1666
- k Jan Hendrix van de Loock 1666
 - de camer Jan Wouter Stoele 64-65-66
- + Ariaen Jan Gestels weduwe 1666

+ Leen Jan Gestels 1666
May Hellekens in de camer
k Aert Bastiaens 65-66
k Ariaen Tielemans van Weelde 66

hoocheynde

+ Peeter Aert Eycx 1666
Gommer Vermeulen
66 k Lenaert de Wit 66
k Cornelis Hendrix huerman 66
Herman Joose Jacobs 66

Overlaer

+ Ariaen Van Raeck 1666
k Wilm Boonaerts 66
+ Lijske Jan Rieberchs 1666
de camer bewoont Remeys Anthonisse 65-66
Hester Martens 66
k Pauwels Aerde 66
k Heyliger Claessen in de camer
+ Ariaen Huybert Bax 1666
k de camer Peeter Ariaens stoeldrayer 66
k Mayken Hendrix 66

De straat

k Catlijn weduwe Nelis Jan Prijsmans 66
de camer Jenneke Geert iane
Wilm Geert Jane 66
k Cornelis Van Aelst de smidt 66
k Jan Hendrix Valentijns president schepen 66
k Michiel Biemans 66
de camer bewoont Moons de tollenaer
k Cornelis Hueveners 66
k Claes Corsten 66
Sijmon Govaert van Rethij
Mr. Joannes Verstrijden
+ Mr. Aert Sebastianij 1666
+ Elisabeth Sebastianij dedit 1 loopen en 6 st. 1666
k Goris Lamberts 66
k Jenneke Bastianij 66
k Jan Jans Wouters van Oirle, vorster, 66
k Cornelis Dame, wollewever, 66
Adriaen Biemans 66
+ Jan Ariaen Joose 1666
+ Antheun Jan Teune 1666

de heesdijk

Jan Claes Schoenmakers 21 st. 2 oort 1666
Anthonij Martens in de camer + Jacob
Ariaens Gestels 1666

Aen de Vaente

Catlijn de weduwe Marten de cuyper
Bastiaen Jan Schooffs dedit 3 quartier 1666 +
Jan Jans Teune 1666
+ Cornelis Jan Huybers kinderen 1666

Het Hondtseynde

k Peeter Caels 66
k Peeter Lemmens 66
k Vreij's Hendrix Luyens 66
k Ariaen Hendrix Luyens 66
Jan Hendrix Luyens 66
k Lenaert Gijbe 66
k Jan Teune Capiteyn 66
+ Michiel Dirx Leyenborchs 1666
k Lenart Joose Box 66
Digna Jaeck Lambers

De Loock

Jan de Ruyter 66
+ Adriaen Smolders 1666
+ Anthoon Hermans 1666
+ Dirk Cornelisse huerman 1666
Jan Van Alphen dedit 22 st. 1666
k Wouter Belijs 66
k Jacob Corsten 66
+ Lijsbet Marte Cole 1666
Hendrick Ariaens Van de Loock
+ Pauwels van de Broeck 1666
+ Wilm Jaense 1666 dedit 22 st. 2 oort
k de camer bewoont Hendrick Kieboom 66

Steenvoort

k Anthoon Peeters met 66
k Jan Corste met 66
k Jan Lambers 66
k Jan Hendrick Jans Tiele 66
k Aert Langens 66

Peeter Teune de vet sub Goori
k Ariaen Cole met 66
k Corstiaen Auwens met 66
k Jan Faes Moonen 66
May Mr.Michiels sub Goorle °debet
Rombout Schuermans sub Goorle °debet
Laureys Ariaens van Enschoot sayt 17 vat 66

Gemeentefinanciën te Ravels anno 1900

door Willem Paulussen

De gemeente werd bij het begin van deze eeuw, zo zorgzaam beheerd dat de leiders meer ingesteld waren op het bezit van obligaties en kasbons dan op schulden. Aan de op te richten melkerij " *De Eendracht* " leende ze 5000 frank uit tegen een rente van 3,25%. De burgemeester had een jaarwedde van 150 frank. Daarenboven ontving hij nog vergoedingen van de militieraad ten bedrage van 45 frank. De schepenen hadden 50 frank per jaar en de gemeenteraadsleden elk 20 frank. De veldwachter had een maandwedde van 54,08 frank en moest hij zich te voet verplaatsen naar een andere gemeente, dan trok hij 0,15 frank kilometervergoeding. Hooge-Mierde, heen en weer, leverde hem 3 frank extra op. De gemeentesecretaris had een maandwedde van 93 frank.

De onderwijzers, Janssen in Ravels en De Wael in Eel kregen 125 frank per maand. Er waren toen twee leerkrachten in de gemeente. Juffrouw Elisabeth Van Gils (Lis van Guste) onderrichtte de vrouwelijke handwerken met deeltijdse opdracht en ontving 7 frank per maand. De pastoors, Van Mechelen in Ravels en Voordeckers in Eel, hadden een jaarwedde van 450 frank. De gemeentewerklieden kregen 1,75 frank per dag. De grafdelver had 1 frank voor het maken van een graf op het kerkhof. Op geregelde tijdstippen nam de gemeente heidespitters in dienst, welke 0,30 frank per roede verdienden. Om 1 are te spitten (10 meter x 10 meter) ontvingen ze 90 centiem. Er werd jaarlijks veel mast gebost en jonge mast aangeplant en de mastplantjes werden aangekocht tegen 1 frank per duizend. -

De burgemeester kocht toen van de gemeente 3 hectare heidegrond aan 105 frank per hectare en aan de Belgische Staat verkocht de gemeente ruim 800 hectare heidegrond voor een totaal bedrag van 71.583 frank (nu Staatsdomein). Een voerman met gespan rekende voor een dag werk de som van 7 frank. De jacht op gemeentegrond werd verpacht voor een jaarlijkse pacht van 21 frank. De schoolverwarming kostte 100 frank per jaar. Voor steenkool betaalde men 2,65 frank per 100 kilogram en een mutserd was 12 centiem per stuk waard. Het hoogste bedrag van de gemeentebelastingen was 45 frank.

Bron: Zakboekje van gemeentesecretaris Antoon Beyens.

